

KÖNYV KÖNYVTÁR KÖNYVTÁROS

A Magyar Gallup Intézet Oktatási Központjának képzési ajánlata

Felnőttképzési nyilvántartási szám: 01-0543-04
Felnőttképzési intézmény-akkreditációs lajstromszám: AL - 1520

MINŐSÉGMENEDZSMENT A KÖZGYŰJTEMÉNYI ÉS A KÖZMŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEKBEN I–IV.

Képzés alapítási száma: A/ 81/120/177/2004. (X.01.)
Indítási engedély száma: In/97/120/178/2004. (X.01)

2007 őszén ismét elindítjuk akkreditált továbbképzésünket a közgyűjteményi és közművelődési intézmények minőségfejlesztés iránt érdeklődő szakemberei számára.

A továbbképzés négy, egyenként 30 órás modulból áll. A modulok főbb tárgykörei:

- Minőségügyi alapismeretek, minőségmenedzsment rendszerek, szervezeti önértékelésre alapozott minőségdíj-modellek. Intézményi önértékelés tervezése.
- Stratégiai és projekt-menedzsment ismeretek. Intézményi helyzetértékelés és önértékelés tervezése.
- A minőségfejlesztés szervezeti feltételei, a szervezeti kultúra diagnosztizálási és fejlesztési lehetőségei.
- Intézményi minőségirányítási rendszer kialakítása, minőségfejlesztési program indítása.

Részvételi díj a 120 órás továbbképzés egészére: 132 000 Ft/fő + segédanyag: 2400 Ft/fő

A modulokra – előképzettség beszámításával – külön is lehet jelentkezni.

Helyszín: Magyar Gallup Intézet, 1033 Budapest, Fő tér 1. (Zichy-kastély).
Foglalkozások időpontja: csütörtökönként 10 órától 17 óráig (4x90 perces dupla órákkal).
Időterv:
1. modul: november 7., 15., 22., 29.
2. modul: december 6., 13., 2008. január 10., 17.,
3. modul: 2008. január 24., 31. február 7., 14.,
4. modul: február 28., március 6., 20.

Jelentkezési határidő: 2007. október 31.

Jelentkezési lap letölthető a <http://oktatas.gallup.hu/> honlapról .

További felvilágosítást munkatársaink adnak a 06/1 430-1327, 06-30/362-8789-es telefonszámon, illetve az oktatas@gallup.hu e-mail címen.

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

16. évfolyam 10. szám

2007. október

Tartalom

Könyvtárpolitika

- Fodor Péter:** Minőség a könyvtárban – korszerű közkönyvtár 3
Bartók Györgyi–Mezey László Miklós: Az MKE hozzáadott értéket teremt a könyvtárosságnak. Interjú Bakos Klárával, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökével 11

Fórum

- Fehér Miklós:** Versenyképes ország, versenyképes könyvtárosokkal. Gondolatok az MKE-projekt és az általa keltett KATALIST-levelezés kapcsán 17

Műhelykérdések

- Rigó Béla:** Géza malac új pajtásai. Kereslet és kínálat a magyar gyermek-költészet piacán 21
Szalóki Gabriella: E-könyvek igény szerint. Új könyvtári szolgáltatás 34
Istók Anna: Benchmarking – érdemes vajon másoktól tanulni? 39

Extra Hungariam

- Hajnal Ward Judit:** Könyvtár, ahova szívesen járnánk 46

História

- Pogány György:** Egy nyomdaműhely titkaiból. 125 éves a Kner Nyomda 50

Könyv

- Pálvölgyi Mihály:** LIS Euroguide. Kompetenciák, tulajdonságok, minősítési szintek 54

From the contents

Péter Fodor: Quality in libraries – modern public libraries (3);

Györgyi Bartók–László Miklós Mezey: Interview with the President of the Association of Hungarian Librarians, Klára Bakos (11);

Béla Rigó: About Hungarian children's poetry and reading (21)

Cikkeink szerzői

Fehér Miklós, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Fodor Péter*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója; *Hajnal Ward Judit*, a New Jersey-i Rutgers Egyetem könyvtárának munkatársa; *Istók Anna*, a Gödöllői Városi Könyvtár munkatársa; *Pálvölgyi Mihály*, a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola tanára; *Pogány György*, a pilisi Kármán József Városi Könyvtár igazgatója; *Rigó Béla*, költő, műfordító, szerkesztő; *Szalóki Gabriella*, az Országos Széchényi Könyvtár EOD projektjének menedzsere

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyéri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Bartók Györgyi és Mezey László Miklós

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu;
Internet: www.ki.oszk.hu/3k

Közreadja: a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: **Bartos Éva**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Borítóterv: **Gerő Éva**

Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Freier László**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta az
Oktatási és Kulturális Minisztérium
Nemzeti Kulturális Alap

OKM

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Terjeszti a Könyvtári Intézet

Előfizetési díj 1 évre 4800 forint. Egy szám ára 400 forint

HU–ISSN 1216-6804

Fodor Péter

Minőség a könyvtárban – korszerű könyvtár*

Előzmények

Kiindulópontként megállapíthatjuk, hogy korszerű könyvtár az, amely képes tradicionális könyvtárként működni, és egyben információs központ is. Ezt természetesen megfelelő minőségben várják el a könyvtárat ténylegesen és virtuálisan felkeresők. A használó, az olvasó, a látogató elégedettsége igazolja vissza e kultúraközvetítő intézmény társadalmi megítélését. Az utóbbi tíz-tizenöt év változásai, az informatika elterjedése arra készíteti a könyvtáros szakmát, hogy folyamatos innovatív készségével, kezdeményező képességével megújítsa a munkát. kulturális szolgáltató intézménnyé formálja a könyvtárat. Ennek a folyamatnak az is a része, amelyben egyre inkább észre vesszük vagy észrevetetik velünk, hogy a könyvtári szolgáltatás bizonyos elemei ma már piaci körülmények között történnek. Erre csak az a válasz adható, hogy meg kell keresni azokat a kereteket, tartalmakat, amelyeket mi tudunk a legjobban felkínálni és nyújtani.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár mint a legnagyobb közkönyvtár a '90-es évek elején szembesült azzal a ténnyel, hogy korszerűtlen, és szolgáltatási kapacitásában, kínálati palettájában beszűkült a Központi Könyvtár. A tagkönyvtári rendszer elaprózott, esetlegesen telepített. A korszerűsítés igénye kevés volt, nem álltak rendelkezésre források, támogatások. Hiányzott a szakmai váltás programjának feltételrendszere, a fejlesztések lassúak voltak, szemléleti problémák, egzisztenciális gondok is nehezítették a változtatást. Ebben a helyzetben az útkeresés néhány lépése előremutató volt és segítette a megújulást. Ilyen a számítógépesítés programja, az új típusú dokumentumok kölcsönzése, a családi könyvtári modell, a közönségkapcsolatok új módjai, a főkönyvtári rendszer átszervezése, a régiósítás, az alacsony hatásfokú kölcsönzők bezárása. Fontos lépés volt 1996-ban a Szolgáltató ház megépítése, ahol a raktár, a nyomda, a kötetészet, a műhelyek kaptak helyet. 1998-ban átadására került a Zenei Gyűjtemény a megújított Pálffy-palotában, ahol a gazdasági-műszaki igazgatóság is helyet kapott. Így felszabadult a Baross utca 18. szám alatti épület. Ezekben az években is sor került néhány új tagkönyvtár kialakítására, felújítására.

* A 2007. július 18–20-a között Kiskunhalason megrendezett, az MKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezete XIV. országos tanácskozásán elhangzott előadás szerkesztett változata.

1997-ben korszakos döntést hozott a Fővárosi Közgyűlés. Hosszú évtizedek ötletei, tervei, helyszíneresése után úgy határozott, hogy a Wenckheim-palota rekonstrukciója mellett épületbővítéssel korszerű feltételeket teremt a város központi könyvtárának.

Az előkészítésben Kiss Jenő főigazgató és Deák Sándor gazdasági igazgató végzett meghatározó munkát. A szakmai program kidolgozását Papp István főigazgató-helyettes vezetésével működő szakmai csoport készítette el. A beruházás címzett állami támogatással 1998-2001. között valósult meg nettó 3 milliárd forintból. A munka három és fél hónappal hamarabb fejeződött be a tervezett határidőnél, és nem lépte túl a tervezett költségkeretet.

A vezető tervező Hegedüs Péter építész, Hefkó Mihály és Jakab Csaba belsőépítészek voltak. A fő kivitelező a MASZER Rt. volt, a Magyar Építő Rt. és a Középvületépítő Rt. közreműködésével.

A könyvtár maga volt a beruházó és a lebonyolító, ez a tény közel 100 millió forintos megtakarítást eredményezett. Ez azóta is páratlan a hazai kulturális beruházások történetében. A program menedzsmentje: Fodor Péter főigazgató, Sóron László főigazgató-helyettes, Deák Sándor gazdasági igazgató, Pauza István főmérnök és a könyvtár munkatársai végezték a munkát.

A tervezői team munkáját hazai és nemzetközi szakmai elismerések igazolják. A kivitelezés színvonalas munkájáért a MASZER Rt. elnyerte a nemzetközi szakmai szervezet, a FIABCI díját, a könyvtár pedig megkapta az Európa Nostra-díjat.

Szakmai szempontból mindenképpen említést érdemel, hogy a könyvtár a felújítás alatt nehéz körülmények között, de nyitva tartott. Ezt az olvasók nemcsak megértették, de el is ismerték. Nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a rekonstrukciós és bővítési program nélkül a fővárosi könyvtári ellátása nem tartana ott, ahol ma. Ugyanakkor jelentős szemléletformálásra is szükség volt, amelynek lényege, hogy prioritásokat jelöljünk ki a különböző időszakok feladataira. A könyvtár vezetése ezekben az években elsőbbséget a központi könyvtárnak biztosított, hiszen az építkezésen túl a rendszerszerű működés modelljét is ki kellett dolgozni. Úgy is fogalmazhatunk: a Központi Könyvtár sikere volt a záloga a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár teljes megújulásának. Azonban már 1999-ben megfogalmazódott, hogy a rekonstrukció után a hálózat megújítása a következő feladat.

Lépések a minőségi szolgáltatás felé

2000-2001-ben részlegesen, majd teljesen megnyílt a palotakönyvtár. Az érdeklődés minden előzetes becslést, várakozást felülmúlt.

Ez a nagy érdeklődés kötelezte a könyvtárat arra, hogy a hálózat fejlesztésével megvalósuljon az egységes rendszerbe foglalt differenciált minőségi szolgáltatás. Ennek előzménye volt a szervezeti-fejlesztés elindítása, a régiók számának csökkentése, a Központi Könyvtár környékén lévő könyvtárak, majd a Központi Ellátó Szolgálat integrálása. 2001-ben a hálózati tagkönyvtárak teljes körű állapotfelmérésére került sor. Ez volt az újabb kiindulópont.

2001-2002-ben elkészült a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 2008-ig szóló fejlesztési és stratégiai terve. Hosszú hónapok munkája, vitája eredményezte azt az anyagot, amelyet a Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága 2002 májusában elfo-

gadott. (Lásd: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 2002. 8.; Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 2002. 10–11.).

Milyen szempontjait érdemes kiemelni e tervnek? Mindenekelőtt a paradigma-váltást, a technológiai váltást, a szolgáltatás bővítést, a minőségi szolgáltatást, a területi lefedettséget, a programok szükségességét, a prioritások megfogalmazását, a szervezet rendszerszerű működtetését. Újra értelmeztük, hogy mit értünk hálózati könyvtáron, és elkészítettük a tagkönyvtárak új besorolását. A teljesítményhez igazodóan átcsoportosítottuk a humán erőforrást. Kidolgoztuk az informatikai fejlesztés koncepcióját, amelynek bázisát a Központi Könyvtárban már működő Corvina rendszer jelentette. Megkezdtük a hálózat fejlesztését, az integrációt, a rekonstrukciós és új könyvtár létesítési-, építési programot. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban így a következő évek prioritását a hálózatfejlesztés jelentette és jelenti.

A program kezdetén a kollégákkal történt személyes beszélgetések alapján nyilvánvalóvá vált, hogy itt nemcsak épületmegújításról van szó, hanem olyan szolgáltatási modellről, amely lehetőséget ad a feladatok egy részének újrafogalmazására. Így került sor az informatikai rendszer teljes körű kiépítésére 2004. december 13-ával bezárólag. Folyamatosan és fokozatosan elvégeztük az állomány honosítását, a duplumosítást. A feltételek meglétével bevezettük a gépi kölcsönzést, a gépi katalógust, az internet hozzáférést a könyvtárakban. Előkészítettük a szerzeményezés és feldolgozás központosítását, amely 2006. január elsejétől működik.

A hálózatfejlesztés 2002 óta szemléletváltást, új könyvtárakat, megújult épületeket, integrált szolgáltatást, megjelenésében és szolgáltatásképességében korszerű bibliotéka rendszert jelent.

Az eltelt időszak tényei, eredményei

7 új könyvtár építése, létesítése

- 2002-ben: IV., Lóverseny tér,
- 2003-ban: XX., Bíró Mihály út, II., Hűvösvölgyi út,
- 2004-ben: XVII., Péceli út,
- 2005-ben: XII., Ugocsa u.,
- 2006-ban: XVII., Rákoskeresztúri Könyvtár, Pesti út (Fuchs kastély),
XXI., Rákóczi út

15 könyvtár rekonstrukciója

- 2002-ben: XVIII., Nagykőrösi út, VIII., Kálvária tér, XI., Nagyszében tér,
- 2003-ban: XXII., Nagytétényi út, XVIII., Thököly út, V., Vadász u.,
- 2004-ben: XVI., Rákosi út, VII., Rottenbiller u, XIII., Tátra u.,
XX., Pacsirta út, XIV., Uzsoki út,
- 2005-ben: XI., Karinthy Frigyes út,
- 2006-ban: IX., Börzsöny u., XIX., Üllői út, XXI., Szent István út,

7 könyvtár kisebb átalakítása

- 2002-ben: III., Fő tér,
- 2003-ban: VII., Kertész u.,
- 2004-ben: XVIII., Csontváry u.,

2005-ben: XIII., Mosoly u., X., Újhegyi sétány,
2006-ban: II., Szabadság út, XI., Etele út.

A 2002-es fejlesztési tervben a felújítások mellett számba vettük Budapesten azokat a helyszíneket, ahol évtizedek óta megoldatlan a könyvtáráruk elhelyezése. Világos volt, hogy ez a feladat csak a kerületekkel együttműködve, a fővárosi önkormányzat kiemelt támogatásával, esetenként a kulturális tárca pályázati lehetőségeivel élve valósulhat meg.

Ebben a folyamatban a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár az innovációra épülő kezdeményező, koordináló, közvetítői szerepet töltött és tölt be.

A fenti listából megállapítható, hogy kiemelten kezeltük és kezeljük a peremkerületek könyvtári ellátását elsősorban új bibliotékákkal. A felújításoknál igyekeztünk olyan környezetet kialakítani, amely megfelel a mai használói elvárásnak és a szakmai követelményrendszernek. Nyilvánvaló, hogy az esetek többségében nem volt mód arra, hogy új helyen működjön egy tagkönyvtár, akár nagyobb alapterületen is. Ennek, bármilyen hihetetlen, nem elsősorban anyagi akadály volt. Budapesten 24 önálló önkormányzat működik. A szabadon lévő ingatlanok, telkek többsége nem a könyvtárat fenntartó fővárosi önkormányzat tulajdonában van. Így csak cserével (erre is volt példa), vagy együttműködési megállapodással és vásárlással lehetett új helyszínhez jutni.

Változatos kép formálódott és formálódik a könyvtárfejlesztési programban. A IV. kerületben, Káposztásmegyeren az önkormányzat ingyen adta az épületet; a II. kerületben, a Hűvösvölgyi úton a főváros átadta könyvtári célra a Márkus villa földszintjét; a XII. kerület az Ugocsa mozit bocsátotta rendelkezése cserében a két könyvtárhelyiségért, és komoly pénzügyi támogatást adott a megvalósításhoz.

A XVII. kerületben a Péceli úti könyvtárat le kellett bontani, és ugyanazon a telken új bibliotéka épült. Ugyanebben a kerületben megkaptuk a Fuchs-kastély földszintjét könyvtári célra. A XXI. kerületben, Csepel központjában egy volt önkormányzati iskolai konyhát és éttermet kaptunk és alakítottunk át. A XX. kerületben az önkormányzat közvetítésével új ingatlant vásároltunk.

A XXII. kerület önkormányzata Nagytétényben lehetővé tette a kis könyvtár bővítését, majd telket adott át Budafok központjában, hogy címzett támogatással új könyvtár épüljön. A XV. kerületben a Pajtás étteremben végre megoldódik az évtizedek mulasztása: korszerű könyvtár készül Újpalotán.

Persze vannak ellenpéldák is. Néhány kerületben az ingatlancsere sem lehetett a megoldás kulcsa. Másból bérleti díj fizetésére kötelezték volna a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárat, amely rövid és hosszabb távon olyan terhet jelent, amelyet az intézmény nem vállalhat.

A 2006 végéig elkészült és átadott könyvtárainkra bruttó 1,1 milliárd forintot fordítottunk. Forrás oldalról meghatározó volt a fenntartó Fővárosi Önkormányzat, amely minden évben biztosította a tervezett felújításokhoz, új könyvtárak építéséhez szükséges pénzt. Néhány korábban nem használt épület eladásából származó bevételeket könyvtárfejlesztésre fordítottunk. Ez esetenként kiegészült a kerületek támogatásával.

Két alkalommal a kulturális minisztérium revitalizációs pályázata is komoly támogatást jelentett. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár költségvetésben elsőbbséget adott e programnak.

Megfelelni, de hogyan?

Minden kulturális intézménynek, így a könyvtárnak is, ha meg akar felelni a használóknak, szüksége van arra, hogy megfelelő információkkal rendelkezzen, hogy mi az elvárás vele szemben. Mi a szakmai küldetése, hogyan teljesítheti mindent? A rendelkezésére álló eszközrendszerből kiemelendő a stratégiai terv készítése, a programalkotás, a jelenlegi helyzet reális ismerete, a célok meghatározása. Program nélkül ma már szinte lehetetlen partnereket, támogatókat találni, pályázatokon elindulni és eredményt elérni. A program jelenti azt a küszöböt – képletesen szólva –, amelyet átlépve alkalmassá válunk az elvárt szakmai megújulásra, a minőségorientált szolgáltatásra. A minőségbiztosítás az utóbbi bő évtized alatt nálunk egyre inkább elfogadottá vált és a működés fontos feltétele lett.

A **TQM** mint szemlélet és gyakorlat a könyvtárak működésében ma már nélkülözhetetlen. A könyvtári terület gazdag szakirodalommal rendelkezik e témában is, érdemes is e közleményeket tanulmányozni. Néhány elemét azért kell kiemelni, mert ez jelenti az alapját az azonos értelmezésnek.

Az **átfogó (total)** jelleg, amely megjelenik a gondolkodásban, a környezetben, az értékrendben, a kultúrában.

A **kvalitás, a minőség (quality)** gondolatát, érték- és követelményrendszerét szisztematikus munkával lehet és kell felépíteni.

A **management**, az irányítás kultúrája, amelyben benne van a szervezet működtetési filozófiája. Megfelelő feltételek és lehetőségek biztosítása a személyiség kiteljesedéséhez. Emberközpontú, teamben folyó tevékenység, amelyben jelen van a beleszólás joga és lehetősége a felelőséggel együtt. A menedzsmenttel szemben megfogalmazott elvárás a rendszerszemléletű vezetés. A vezetésnek alkalmasnak kell lennie a munkafolyamatok tervezésére, szervezésére és ellenőrzésére, az irányításra, a menedzselésre, hogy az eredmény a minőségi szolgáltatás legyen.

A TQM-alapelvek közül kiemelendő:

- a filozófia, amely a működést rendszerbe foglalja,
- a módszer, amely a vezetőség aktív stratégiaalkotását és napi irányítását feltételezi,
- a hatáskör, amely kiterjed valamennyi munkatársra,
- a gazdasági szerep, a rendelkezésre álló források racionális célirányos, hatékony felhasználása,
- a követelményrendszer, amely elvárja a hibamentes tevékenységet,
- a szabályozás, amely a szervezet egészére, a munkafolyamatokra érvényes,
- a cél és módszer együttes jelenléte, a folyamatos működés minőség teljesítéséig.

A könyvtár mint intézmény, a könyvtáros mint kultúráközvetítő számára meghatározó az olvasói, használói elvárással történő megismerkedés. Mi az olvasó igénye? Mindenekelőtt a szolgáltatásokhoz való hozzájutás gyorsan és hitelesen, időben és térben nem korlátozva, megfelelő tájékoztatói lehetőség és színvonalas

tájékoztató. A használó kiszolgálása személyesen és virtuálisan, mindkét esetben kulturált környezetben kell, hogy történjen. Ma már nemcsak a könyvtáráépületről van szó, hanem a honlap megjelenéséről is, annak minőségéről. Ennek egyik szelete a weblap. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban a 2004-ben megújult honlap nap mint nap arra törekszik, hogy hitelesen informáljon és bemutassa a bővülő szolgáltatások tárházát (Lásd: a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szolgáltatásai: www.fszek.hu).

Nem feledkezhetünk meg a többirányú kommunikációról sem, amely érinti az olvasót, a könyvtárhasználót, valamint a fenntartót, a támogatókat, a médiát. Ma már természetes, hogy egy könyvtár rendelkezik marketing elképzeléssel, hiszen bizonyos szolgáltatások egyre inkább ki vannak téve a piaci hatásoknak. Ebben a folyamatban a kezdeményezés, a nyitás az eredményesség feltétele.

A minőségbiztosításban a bizalomkeltést említjük az első helyen. Hiszen elrendő cél, hogy az igénybevevők hiteles helyként tartsák nyilván intézményünket, szolgáltatási kínálatunk minél szélesebb körű és tartalmában megbízható legyen. Nélkülözhetetlen a felhasználók, az olvasók speciális igényeinek megismerése és az erre adható legjobb válaszok ismerete.

Szükséges, hogy a könyvtár elérhetőségeivel az igénybevevők tisztában legyenek: megközelíthetőségét, nyitvatartási idejét, a szolgáltatások tartalmát, a hozzáférés módjait ismerjék. Ugyanakkor a könyvtáráépületnek vonzónak, kulturáltnak kell lennie; alkalmasnak arra, hogy valóban nyitott legyen, megfeleljen a nyilvános intézmény minden elvárásának.

A könyvtár egyszerre kulturális közintézmény és kulturális szolgáltató hely. Mint ilyen nem mindegy, hogy milyen a megítélése, milyen az imázsa. Mint minden hasonló intézménynek, szembesülnie kell azzal, hogy az olvasó, a használó, a látogató „hogyan megy be, mi történik a könyvtárban, és hogy jön ki”. Ez olyan alapkérdés, amelyre odafigyeléssel, a munkatársak folyamatos felkészítésével lehet jó választ adni. Az olvasó, a látogató azért keres meg bennünket, mert valamilyen problémáját meg kívánja oldani. A könyvtáros, miután a szolgálatot fontosnak tartja, elégedett, hogy megkeresik és igényt tartanak szakmai felkészültségére. Ezt tehetik személyesen és virtuálisan. A könyvtáros örül, hogy segítségére lehet az olvasónak, teszi ezt felkészülten, udvariasan, valóságos könyvtárnokként, mivel ez szolgáltató intézmény, ahol ő is hozzájárul a könyvtári imázs építéséhez, vagy... (de ez nem jellemző).

Természetesen a mindennapokban nem csak idilli állapot van. Előfordul, hogy válaszolni kell arra a kérdésre, kinek van igaza: a könyvtárosnak mindig, kivéve ha mégis az olvasónak. Le kell vonnia a konzekvenciákat a könyvtárnak, de abban az esetben, ha az olvasónak nincs igaza, a vezetőnek kötelessége megvédeni a munkatársát, és akár rövidebb-hosszabb ideig eltanácsolni az olvasót a könyvtártól. Mindkét szélső esetre példák sorát lehetne idézni. Mindenesetre tanácsos, hogy a könyvtáros toleráns legyen, és ezt tudja is érvényesíteni. A könyvtári protokoll az önmeghatározás, a pozicionálás miatt fontos, hisz' az érintkezés udvariassági szabályainak összegzése. Elvárás, amelyet a könyvtárosnak ismernie és alkalmaznia kell. Ezért volt többek között időszerű a Magyar Könyvtárosok Egyesületének kezdeményezése a Könyvtárosok Etikai Kódexének megalkotása, amelyet a könyvtárakat tömörítő Informatikai és Könyvtári Szövetség is támogatott és elfogadott.

Hogyan tovább?

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tehát az elmúlt időszakban egyszerre végezte el a korszerűsítés és a szervezetfejlesztés nem kis munkáját. 1998-ban 75 tagkönyvtárat tartott nyilván a statisztika, 2006 végén 57 egység tartozott a hálózatba. Természetesen lehet vitatkozni azon, hogy ez sok vagy kevés, lehet véleménykülönbség abban, hogy a kevesebb-e a több, vagy a több a kevesebb.

Az említett 2001-es állapotfelmérés, majd az azt követő döntés hosszú időt, sok energiát vett igénybe és szerencsére vitákat is gerjesztett. Ez a lépés azonban megkerülhetetlen volt, hiszen a program kezdetén meglévő tagkönyvtárak közel negyede adottságaiban, látogatottságában nem felelt meg a megváltozott elvárásoknak (kis alapterület, kevés dokumentum, a nyitvatartási idő elégtelensége, alacsony olvasói, látogatói szám). Az nyilvánvaló volt, hogy nincs olyan fejlesztés, amely egy kicsit hozzátesz valamit a jelenlegi szervezethez, de ezek nem átfogóak, nem az előrelépést szolgálják, hanem inkább konzerválják a fennálló helyzetet. Az európai nagyvárosok könyvtári ellátásában az utóbbi évtized tendenciájában az érvényesül, hogy kevesebb, de nagyobb alapterületű könyvtárakat építenek közlekedési csomópontok közelében. Erre példa Párizs, Stockholm, Zürich, Hamburg, Prága.

A könyvtárakat integráltuk, racionálissá tettük a személyi ellátottságot. A fel szabadult munkaerőt más helyen, vagy éppen más feladattal foglalkoztatjuk.

Itt kell eloszlatni egy felületes véleményt, amely szerint a Központi Könyvtár látogatottsága teszi mássá a statisztikát. Az igaz, hogy több mint háromszorosára nőtt a beiratkozottak, és magas a napi látogatók száma, ugyanakkor a hálózat könyvtárait ma többen keresik fel, mint korábban. A megújuló könyvtárak iránti érdeklődés nőtt. A könyvtárhasználati forgalom adatai szerint nálunk is összességében kevesebb könyvet és AV dokumentumot kölcsönöznek az olvasók. Ez olyan jelzés, amelyet komolyan kell venni, és megfelelő módon kezelni.

Ennek az évrnek kiemelt feladata, hogy kidolgozzuk a 2013-ig tartó időszak stratégiáját. A továbblépéshez a legfontosabb teendőket jelzésszerűen az alábbiakban látjuk:

- a hálózatfejlesztési program következetes folytatása,
- az informatikai szolgáltatás fejlesztése, a szükséges eszközcsere végrehajtása,
- a gyűjteményfejlesztési koncepció kiegészítése,
- a bevezetett egységes szervezési és feldolgozási rendszer hatékony működtetése,
- a kölcsönzési gyakorlat egyszerűsítése, a kölcsönző és „visszavevő” gépek telepítése a Központi Könyvtárban,
- az állományvédelem korszerűsítése,
- a minőségbiztosítás teljes körű alkalmazása,
- a munkatársak további szemléletformálása,
- a humán erőforrás hatékony alkalmazása és megbecsülésének fokozása, a pénzügyi források célirányos, racionális felhasználása.

Ma a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest meghatározó kulturális közintézménye, amely megfelel a hazai és nemzetközi trendeknek, a korszerű szakmai követelményeknek. Tudjuk, hogy az a szakmai út, amelyet járunk, egybeesik a

hazai könyvtárügy céljaival, és ahhoz, hogy az eddigi eredményeinket megőrizzük és továbblépjünk szükséges, hogy megmaradjon kezdeményezőképességünk és készségünk. Nem tehetjük meg, hogy az elvégzett munka alapján jólesően hátrádóljunk. A világ felgyorsult tempóját nap mint nap érzékeljük, és ezekre a jelenségekre szakmailag és emberileg is megfelelően jó választ kell adnunk.

A jövő könyvtárát, amely korszerű és megfelel a ma, és még inkább a holnap elvárásainak, a tradicionális bibliotéka megőrzendő hagyományaiból és a korszerű információs hely egységesítéséből alkothatjuk meg. Ehhez szükség van megújuló szakmai programra, megújulni kész szakemberekre, megújuló intézményrendszerre, minőségi szolgáltatásra, megfelelő pénzügyi forrásra. Ez a korszerű könyvtár létrejöttének egyik lehetséges megközelítése.

Utóirat

Miközben a fenti gondolatokat írtam, nem feledkezhetek meg arról, hogy könyvtárunk névadója, Szabó Ervin 130 éve augusztus 22-én született és jövőre lesz 90 éve, hogy meghalt. Csak reménykedhetünk, hogy az általa elképzelt nyilvános könyvtár kritériumainak megvalósulásához elődeink és mi is hozzátettünk és hozzátehetünk egy keveset.